

Σίσκος Μιχαήλ: Ο τελευταίος Ρωμηός κάτοικος της Πρώτης

Ζωή πολυμέριμη, χωρίς καμμία έσωτερική εϋτυχία.

Ο άνθρωπος είναι σε όλα άχόρταγος, θέλει ν' απολάβει πολλά, χωρίς να μπορεί να τα προφτάξει όλα. Και βασανίζεται.

Όποιος όμως φτάζει σε μιὰ κατάσταση που να εύχαριστιέται με τα λίγα, και να μη θέλει πολλά, έστω κι αν μπορεί να τ' αποχτήσει, εκείνος λοιπόν είναι ο εύτυχισμένος.

Δέν τὸ κάνει ἀπὸ οἰκονομία, εἴτε γιατί ἔχει τὴν ἰδέα πὼς τὰ πολλὰ τὸν βλάπτουνε στὴν ψυχὴ ἢ στὸ σῶμα. Ἀλλὰ γιατί στὰ λίγα και στὰ ἀπλὰ βρίσκει πιὸ ἀγνὴ ἱκανοποίηση.

*Καὶ περισσότερο ἀπ' ὅλα, ἐπειδὴ μετὰ τὰ ἀπλὰ και μετὰ τὰ λίγα δέν χάνει τὸν ἑαυτὸ του.
«Τίς ἔστι πλούσιος; Ὁ ἐν ὀλίγῳ ἀναπαυόμενος».*

Φώτης Κόντογλου

Καταμεσῆς καλοκαιριού, τον Αύγουστο του 2010, μεσα στην ζέστη και την υγρασία της Πόλης η αναγγελία από τα μεγάφωνα “Adalar adalar”, ακούστηκε σαν βάλσαμο στις ψυχές όσων περιμέναμε καρτερικά να επιβιβαστούμε στο караβάκι της γραμμής από το Kabatas για τα νησιά. Κόσμος πολύς...

Το δεύτερο ταξίδι στην Θεοφρούρητο Πόλη· στο καύχημα των ζώντων υπό την του ηλίου ανατολή –και όχι μόνο. Το πρώτο ας πούμε τουριστικό, το δεύτερο εξερευνητικό. Κι αυτό γιατί έναν τόπο δεν τον γνωρίζεις από τα αξιοθέατα αλλά πολύ περισσότερο από τους ανθρώπους του.

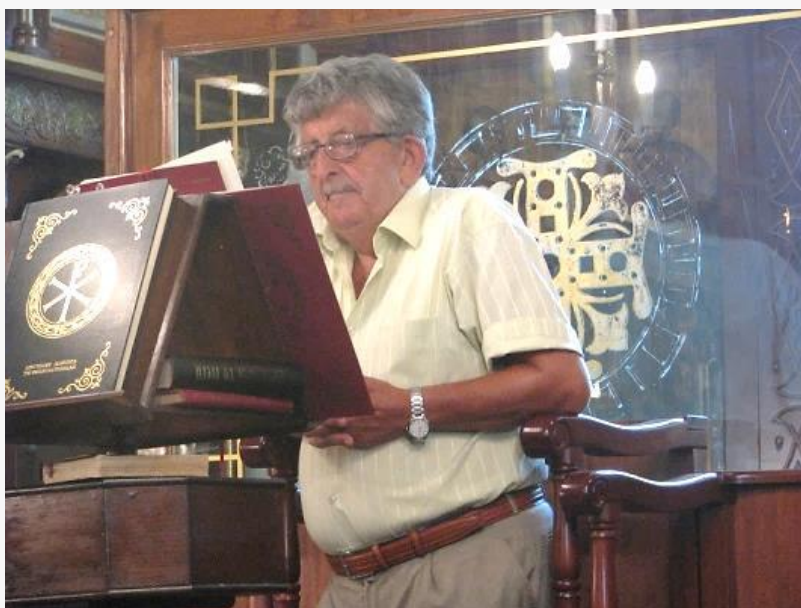
Στο μυαλό μου συνεχώς γυρίζουν τα λόγια της Πολίτισσας φίλης μου: «Θα επισκεφτούμε και τον Κυρ-Μιχάλη, το παλλικάρι της Πρώτης». Θα γνώριζα λοιπόν, από κοντά έναν γνήσιο Ρωμηό, γέννημα θρέμμα των Πριγκιπονησών και δη της Πρώτης. Άλλο να διαβάζεις στα βιβλία ιστορίες για τους Ρωμηούς της Πόλης κι άλλο να τα ζεις και να τα βιώνεις live...όπως λένε κι οι Νεοέλληνες!

Αφήνοντας πίσω μας την Πόλη με τους επιβλητικούς τρούλους της Αγίας Σοφίας να δεσπόζουν μεγαλοπρεπώς, και διασχίζοντας την Θάλασσα του Μαρμαρά, άρχισε να ξεπροβάλλει δειλά δειλά η Πρώτη ή αλλιώς το νησί του κυρ-Μιχάλη... Οι ναοί και τα μεγαλοπρεπή κτίρια της Ρωμηοσύνης αρμονικά δεμένα με τα παραθεριστικά θέρετρα των Ρωμηών έχουν κάνει ήδη την εμφάνιση τους. Πλέον το νησί ονομάζεται Kinaliada, στα τουρκικά, για το ερυθρό χρώμα του εδάφους, και προέρχεται από την λέξη kina που σημαίνει κόκκινο.

Αφού αποβιβαστήκαμε από το βαπόρι, το οποίο συνέχιζε την πορεία του για τα άλλα νησάκια, πήραμε τον δρόμο για την “Rum Kilisesi”, τον ναό του Γενεθλίου της Θεοτόκου. Πριν φτάσουμε στην εκκλησία, αντικρίσαμε ένα διώροφο εγκαταλελειμμένο κτίριο, έτοιμο να καταρρεύσει από το πέρασμα των χρόνων. «Εδώ, πήγε τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού η μητέρα μου και η θεία μου. Είναι η Αστική Κοινοτική Σχολή της Πρώτης. Σταμάτησε όμως να λειτουργεί το 1972», μου είπε η φίλη μου. Πόσες εικόνες, φωνές, γέλια, ιστορίες και αναμνήσεις να κρύβουν μέσα τους αυτοί οι τοίχοι. Και κει που κάποτε ανθούσε, τώρα γέρασε πια και δεν του δίνει κανένας σημασία, θεωρώντας το μόνο βάρος, επικίνδυνο για τους κατοίκους και τους περαστικούς καθώς και κακόγουστο για την φυσική ομορφιά της περιοχής.

Προχωρώντας δύο βήματα, αντικρίσαμε τον αυλόγυρο της εκκλησίας. Ημέρα Κυριακή, περίοδος θερινή, οπότε σίγουρα θα έχει Λειτουργία. Μπαίνοντας μέσα στον ανακαινισμένο ναό, ανάβουμε το κερί μας και προσκυνάμε τις εικόνες. Κόσμος ελάχιστος, περί τα δέκα άτομα. Κι αυτό λόγω καλοκαιριού, εξ αιτίας του ότι επιστρέφουν στο νησί οι Πρωτιανοί εκ Πόλεως και εξ Ελλάδος.

Αυτά το καλοκαίρι, γιατί τον χειμώνα η Παναγιά μένει μόνη της... Ενορίτες δεν υπάρχουν πλέον εκτός από τον... Στο δεξί αναλόγιο στέκεται ο κυρ Μιχάλης και με την στιβαρή του φωνή ψέλνει και διαβάζει. «Μόνος μου έμαθα το Νη-Πα-Βου-Γα», όπως μας έλεγε αργότερα. Άκουγε από μικρός τα τροπάρια και όταν έμεινε μόνη της η εκκλησία δίχως ψάλτη, αναγκάστηκε να γίνει ο ίδιος. Περπάταγε στον δρόμο και έκανε πρόβες το Χερουβικό και το Κοινωνικό για να τα μάθει. Ζήλος και επιθυμία στην διακονία της Μητέρας Εκκλησίας.

Κάποτε, έτυχε να έχει Δεσπότη στην Παναγιά και είχε αγχωθεί ο κυρ-Μιχάλης, πώς θα τα καταφέρει. Στο τέλος της Λειτουργίας, αφού ο Δεσπότης τον συνεχάρη τον ρώτησε «Σε ποιον ήχο έψαλλες το Χερουβικό;» κι εκείνος απαντάει «Στον ήχο του Μιχάλη». Απλός, ταπεινός και με φόβο Θεού. Φωνή καμπάνα και σωστή. Τόσα χρόνια, ποτέ δεν πήρε λεφτά από το παγκάρι της εκκλησίας ως ψάλτης. Σωματικά γερασμένος, παλλικάρι ψυχικά! Μόνος... (κι ο νοών νοείτω) κρατάει ανοιχτή την εκκλησία, έχοντας κάνει συμφωνία με την Παναγιά ότι αν δεν βρει άλλον αντικαταστάτη να Την διακονήσει, να μην τον πάρει από την ζωή... Τέτοια πίστη και αγάπη για την Παναγιά. Τέτοια απλότητα και αμεσότητα μόνο στα συναξάρια των Αγίων να την συναντήσει κανείς...

Ο κυρ-Μιχάλης γεννήθηκε το 1931 στην Πρώτη. Οι γονείς του Δημήτριος και Καλλιρόη. Είχε κι άλλες δυο αδελφές. Την Στυλιανή και την Μαρίκα. Η οικογένεια του δεν ήταν εύπορη. Ο πατέρας του ψαράς κι η μητέρα του εξέτρεφε όρνιθες και πούλαγε τα αυγά στους Πρωτιανούς, πέντε γρόσια το ένα. Φτωχοί στα υλικά αγαθά μα αρχοντάνθρωποι στην ζωή. Σε ηλικία τεσσάρων χρονών η θεοσεβούμενη μάνα του, για να γίνει καλός χριστιανός, τον πήγε στην εκκλησία στον παπα-Θεοδόσιο, κι από τότε μέχρι σήμερα, 81 χρόνια, είναι μέσα σ' αυτήν. Μας έλεγε χαρακτηριστικά και συγκινητόταν κάθε φορά «Αυτής της εκκλησίας η μάνα είμαι. Όλη μου την ζωή την έχω θυσιάσει γι αυτήν την εκκλησία». “Anadan babadan” που λέμε, όλοι του οι συγγενείς βαπτίστηκαν, παντρεύτηκαν και κηδεύτηκαν στο Γενέθλιον της Θεοτόκου της Πρώτης.

Σε ηλικία οκτώ χρονών έμαθε να ψάλλει το «Σήμερον κρεμάται επί ξύλου» κι από τότε μέχρι και το Πάσχα του 2015 το έλεγε στην εκκλησία. Κάθε Μεγάλη Παρασκευή, κι ας μην είχε παπά, γύριζε μόνος του τον Σταυρό με τον Χριστό... ψέλνοντας με τρεμάμενη από την συγκίνηση φωνή. «Σήμερον κρεμάται επί ξύλου». Την Μεγάλη Τρίτη έλεγε το τροπάριο της Κασσιανής, Μεγάλη Παρασκευή έψελνε τον εσπερινό, κατέβαζε τον Χριστό απ τον Σταυρό, τον τύλιγε με το σεντόνι και τον πήγαινε στο Ιερό. Μόνος του έριχνε λουλούδια στον Επιτάφιο, μόνος του θυμιάτιζε, μόνος του διάβαζε τρισάγιο στους διακόσιους πενήντα κεκοιμημένους Ρωμηούς της Πρώτης. Μόνος την περιφορά του Επιταφίου, μόνος του και τα Εγκώμια. Μόνος του έριχνε δάφνες το Μεγάλο Σάββατο, μόνος διάβαζε το Ευαγγέλιο, μόνος το Χριστός Ανέστη υπό τους ήχους την πρωτιανής καμπάνας. Μόνος και την εικόνα της Αναστάσεως την γύρναγε μέσα στην εκκλησία και στο τέλος την τοποθετούσε πάνω στον Επιτάφιο. Έτσι, κάπως γιόρταζε την εορτή των εορτών η νήσος Πρώτη τα τελευταία δέκα χρόνια. Δυστυχώς ιερέας να πάει στις ακολουθίες δεν υπήρχε, αλλά ο κυρ-Μιχάλης ως γνήσιος ορθόδοξος επιθυμούσε να εορτάσει τα Σεπτά Πάθη, την Σταύρωση και την αγία Ανάσταση του Κυρίου. Έστω και μόνος του ...

Από το 1952, ήταν μέλος της Εφοροεπιτροπής και εδώ και είκοσι πέντε χρόνια ασκούσε τα καθήκοντα του προέδρου, του ιεροψάλτη του ναού της Θεοτόκου, αλλά και τα καθήκοντα του καντηλανάφη τα τελευταία δύο χρόνια, καθώς ο κυρ Δημητρός δεν μπορούσε πλέον να διακονήσει. Ο όρος πρόεδρος δεν του άρεσε και δεν τον αναγνώρισε ποτέ, λέγοντας εμφιατικά ότι ήταν απλώς ένας υπηρέτης της κοινότητας, της πίστεως και της εκκλησίας.

Ο κύριος Μιχάλης με τον κύριο Δημητρό τη Μεγάλη Παρασκευή

Η εκκλησία είχε σχεδόν γκρεμίσει κι έτσι, το 1997, άρχισαν ριζικές ανακαινιστικές εργασίες στις κτηριακές εγκαταστάσεις του ναού. Ισχυροποιήθηκαν τα θεμέλια που στήριζαν την δομική αντοχή του κτηρίου, κατασκευάστηκε νέα στέγη, έγινε ανακαίνιση και επέκταση του επιτροπικού, ορθομαρμάρωση, καθαρισμός των αγιογραφιών, ενώ αγοράστηκαν νέα ιερά σκεύη και έγινε ο καλλωπισμός του περιβόλου-κήπου του ναού. Ευπρεπίστηκε και το Κοινοτικό Ρωμαίικο Κοιμητήριο και ανακαινίστηκε το Αγίασμα τη Αγίας Φωτεινής, το οποίο ανήκει στον ναό και για περισσότερο από τριάντα πέντε χρόνια ήταν εγκαταλειμμένο. Οι ανακαινιστικές εργασίες τελείωσαν το 2000. Κι όλα αυτά, με χορηγίες από την Ελλάδα κι από τα χρήματα που έριχναν στο παγκάρι για κερί οι Αρμένιοι. Μα πάνω από όλα η θυσία και η αγάπη του κυρ-Μιχάλη για την Ρωμηοσύνη και την Παναγιά του.

Στα περιουσιακά του ναού ανήκει κι ένα σπίτι, όπου, με γερό ενοίκιο, καθόντουσαν Οθωμανοί. Έτσι, τον καιρό που η εκκλησία ήταν ετοιμόρροπη, αποφάσισαν να πουλήσουν το σπίτι για να σωθεί η εκκλησία. Αφού έγιναν όλα αυτά τα έργα, μια μέρα ζήτησε τον κύριο Μιχάλη, ως πρόεδρος που ήταν, ένα ανώτατο στέλεχος της ομογένειας. «Κύριε Σίσκο» του λέει «εσείς με ποιο δικαίωμα πουλάτε το κτήμα που ανήκει στο ελληνικό κράτος;». Αφού του έδωσε ευγενικά όλες τις εξηγήσεις ο κυρ-Μιχάλης, γυρνάει στο τέλος και του λέει «κύριε Σίσκο θα σε μαυρίσω εσένα...». Για να πάρει την πρέπουσα απάντηση από τον τελειόφοιτο του δημοτικού «Με τι θα με μαυρίσεις; Με πίσσα; Με κατράμι; Με λαδομπογιά; Με κάρβουνα; Με τι; εγώ το δικό σου μαύρισμα, δεν το φοβούμαι γιατί θα πλυθώ και θα φύγουν οι μαυρίλες. Εγώ το μαύρισμα του Θεού μόνο φοβούμαι». Θύσατε θυσίαν δικαιοσύνης και έλπιστατε επί Κύριον (Ψαλμός 4,6).

Χαμογελαστός πάντα και πειραχτήρι πρώτο, ήταν ο κυρ-Μιχάλης. Το πιο ζωηρό παιδί του νησιού και σωστό αλητάκι, όπως τον χαρακτήριζαν αρκετοί. Όμως,

ο Θεός, αυτό το αλητάκι διάλεξε για να Τον διακονήσει, όταν οι περισσότεροι Ρωμηοί έφυγαν από την Κωνσταντινούπολη.

Μεγάλος του καημός ήταν να ανακαινίσει και το σχολείο δίπλα στον ναό. Είχε χρέος να το κάμει, μας έλεγε, γιατί εκεί μάθανε γράμματα οι παππούδες του, οι γονείς του και πόσοι άλλοι Ρωμηοί. Έλεγε στον Δεσπότη «Αν το σχολείο τούτο κατεδαφιστεί, θα μείνει μια μαύρη κηλίδα στην ομογένεια και στην Ρωμηοσύνη». Ο Άγιος Θεός όμως δεν τον άφησε να καταπιαστεί και με αυτό το έργο γιατί ήδη είχε κάνει πολλά για την αγάπη Του. Έτσι, στις 26 Μαρτίου 2016 τον κάλεσε κοντά Του.

«Στον Παράδεισο δεν ξέρω αν θα μπω, αλλά στην πόρτα, εκεί κοντά, είμαι σίγουρος ότι θα τα καταφέρω να είμαι», έλεγε και γέλαγε ταπεινά.

Στην εξόδιο ακολουθία του, λίγοι Ρωμηοί μα πολλοί Αρμένιοι και Τούρκοι. Ήταν ο πιο αγαπητός κάτοικος του νησιού και κανένας δεν βρέθηκε ποτέ να τον κακοκαρδίσει. Για τους Ρωμηούς είναι η ιστορία της Πρώτης και για την Παναγία μας που τόσο ευαρέστησε, είναι το παιδί Της...

Ευχόμαστε από κει που είναι να μεσιτεύει για όλη την Ρωμηοσύνη και ιδιαίτερος για την Πρώτη, που τόσο αγάπησε και μέχρι τέλους διακόνησε. Γνωρίζοντας ότι φεύγει από την επίγεια ζωή, τηλεφώνησε από το νοσοκομείο που νοσηλευόταν στην αδελφή του και της έδωσε τις τελευταίες του εντολές- επιθυμίες.

«Μαρίκα, την Μεγάλη Πέμπτη να πας να βγάλεις τον Σταυρό και την Μεγάλη Παρασκευή τον Επιτάφιο στην Παναγία. Και το σχολείο μην ξεχάσεις...».

Το Σχολείο της Πρώτης

Η Ρωμηοσύνη ειν' φυλή συνόκαιρη του κόσμου. Κανένας δεν ευρέθηκε για να την εξαλείψει, γιατί σκέπει την 'πο τάψη ο Θεός μου. Η Ρωμηοσύνη θα χαθεί όντας ο κόσμος λείπει (Βασίλης Μιχαηλίδης).

Κάθε φορά που τον επισκεπτόμασταν, όταν μας ξεπροβόδιζε και του λέγαμε «κύριε Μιχάλη τι θέλετε να σας φέρουμε από την Ελλάδα;» μας απαντούσε «λίγο λιβάνι παιδιά, για την εκκλησία και μην μας ξεχνάτε, να ερχόσαστε να μας βλέπετε».

Ίσως η γοργόνα στον Κεράτιο να ρωτάει αν ζει η Ορθοδοξία στην Κωνσταντινούπολη και εμείς να πρέπει να της απαντήσουμε «Ζει και Βασιλεύει»!

Αυτός ήταν ο κυρ-Μιχάλης, ο τελευταίος Ρωμηός κάτοικος της Πρώτης που κράταγε όχι Θερμοπύλες, γιατί αυτές μια μέρα διήρκεσαν, αλλά κάτι πολύ παραπάνω και ασύλληπτο στον ανθρώπινο νου. Κράταγε αναμμένο το καντήλι της Ορθοδοξίας με ό,τι αυτό μπορεί να του κόστιζε. Ακόμα και την ίδια του την ζωή... Η αγάπη όμως για τον αγιασμένο τόπο, όλα μπορεί να τα νικήσει.

Καλό παράδεισο και καλή αντάμωση κυρ-Μιχάλη!
Χαίρε Αγία Κωνσταντινούπολη για τα μυρίπνοα άνθη σου!

Ελένη Παταπία-Σκούπα, Απρίλιος 2016

Η Πρώτη, το πιο κοντινό στην Πόλη νησί του συμπλέγματος των Πριγκιπωνήσων

Το αποχαιρετιστήριο της Ελένης Παταπία-Σκούπα για τον Μιχάλη Σίσκο, «τον τελευταίο Ρωμιό της Πρώτης / Κιναλιάδα» δημοσιεύτηκε αυτούσιο (με μικρή επεξεργασία στις φωτογραφίες και σελιδοποίηση) στο Αρχείο της Πολιτιστικής Εταιρείας Πανόραμα apan.gr τον Ιούλιο του 2016